

Людмила Петько

Стимулювання творчих здібностей підлітків засобами втілення образу казкового персонажа

Сучасна школа, на жаль, не в повній мірі сприяє ефективному розвитку мислення й пізнавальної активності учнів, не ставить проблем перед думкою, тому що навчально-виховний процес, побудований на традиційному інформативному викладі навчального матеріалу, тоді як процес навчання має бути пронизаний ідеєю творчого розвитку та саморозвитку вихованців.

Запровадження незалежного зовнішнього оцінювання знань призведе до поглиблення цього процесу, тому що за мету буде поставлено – комп'ютерну швидкість у видачі затребуваного матеріалу від учня.

Платон у «Законах» порівнював людину з іграшкою (лялькою-маріонеткою), а пристрасті – з нитками, що приводять її в рух.

І ті пристрасті, що вирують у сучасному освітньому процесі все ж таки не повинні перетворити наших учнів у ляльок-маріонеток.

«Обдаровані діти – діти, які мають високий рівень розвитку загальних і спеціальних здібностей» [1: 596].

Обдарованих у розумовому відношенні дітей умовно ділять на три категорії [2: 5]: 1) діти з надзвичайно високим загальним рівнем розумового розвитку на рівних умовах (часто зустрічаються в дошкільному та молодшому шкільному віках); 2) діти з ознаками спеціальної розумової обдарованості (до музики, математики, іноземних мов і т. ін.) Такі вихованці заявляють про себе в підлітковому віці; 3) діти з яскраво вираженою пізнавальною активністю, оригінальністю психічного складу, неабиякими розумовими резервами. Розумові можливості таких вихованців розкриваються у старшому шкільному віці.

Протягом останніх п'яти років десять моїх вихованців стали учасниками престижного, єдиного в СНГ для дітей, Міжнародного

конкурсу з англійської мови «GOOD LUCK!», що проводиться в м. Ногінську Московської області.

Участь у конкурсі «GOOD LUCK!» – це не тільки можливість глибокого вивчення однієї з основних мов планети. Це ще й школа творчості, артистизму, психології, комунікації. Пісні, танці, декламація, розігрування сценки, фантазія у виборі костюмів дають підліткам змогу максимально виявити свої здібності.

Тому почуття цілого [2: 323] має універсальне значення для всіх видів творчої діяльності підлітків і виконує в даному разі роль стрижня конструкції різних типів обдарованості, що може, у свою чергу, стимулювати розвиток у одного й того самого підлітка різних здібностей: акторських, лінгвістичних, до хореографії, живопису.

В українському фольклорі казки поділяються на казки про тварин, чарівні казки, новелістичні казки. Але в кожній з них окреме місце відводиться образу «ляльки-іграшки». І, готуючи конкурсантів, ми завжди привносимо у їхні виступи наше, українське.

Виконуючи казки, душевні порухи казкових героїв зображають через фізичні діяння. Лялькам-образам доводиться змінювати пози, промовляючи репліки різних дійових осіб, урахувати зміни адресата, не забувати про загальний романтично піднесений тон, що відтворює незвичайні, дивовижні картини та ситуації, не збиватися на побутово-інформативне читання й водночас уникати звичної декламації [3: 377].

Весь виступ підлітка на конкурсі підпорядковано цілісному розкриттю образу свого казкового персонажа.

Дослідження довели, що діти рано виявляють здатність розуміння цілої ситуації, тому що «дитина має здатність відчувати себе частиною того, що відбувається в цілому» [4].

Такий креативний підхід до організації Міжнародного конкурсу з англійської мови «GOOD LUCK!» спонукає підлітка до самоорганізації, самовдосконалення, прояву активності й пізнавальної самостійності, саморозвитку творчих нахилів. А творча самореалізація підлітка може бути визначена його обдарованістю і талантом.

Творчі здібності проявляються й розвиваються у процесі активної продуктивної діяльності. Вони – величина непостійна, їх можна розвивати і тренувати.

Саме дитинство пов'язують з віком лінгвістичної і творчої геніальності (Моцарт, Шопен, Лессінг, Бетховен). Є. Є. Сапогова [5], вивчаючи вихованців 6–7 років, доводить, що уява дітей може розглядатися як механізм погляду цілого, що одночасно володіє властивостями як цілого, так і часткового.

Усім відома синтетичність дитячого сприйняття, легкість об'єднання почуттєвих даних різних відтінків (тональностей), що надає мові дитини притаманну їй свободу образних і понятійних ситуацій [2: 324]. У свою чергу, вікові особливості підштовхують підлітка до виявлення себе у складанні віршів, оповідань, казок, в хореографії, музиці, живописі.

Ураховуючи сказане, казковий образ можна розглядати як один із засобів, що стимулює підлітка до імітації, допомагає підштовхнути його до наслідування, що є ритамним початковому виявленню та розвитку обдарованості до мистецтв.

Можна констатувати, що є сенс розглядати наслідування як одну з характеристик обдарованості дитини.

Психологія сприйняття керується двома поняттями: поняття константності: *constans, antis* (лат.) – постійний, неухильний, непохитний; *constantia, ae* (лат.) – сталість, незмінність, міцність. [6: 136], (тобто відносна незалежність характеристик, які ми сприймаємо. Ця ознака надає можливість орієнтуватися у світі та пов'язана з пересуванням тіла у просторі).

Друге поняття – феномен аконстантності [2: 326–327] – спроможність бачення явищ як неповторних у всьому багатстві унікальних характеристик і смислових компонентів. Аконстантність стимулює творчу уяву: те, що неповторне, можна виразити тільки в образі, метафорі.

У свою чергу, активність також стимулює творче уявлення, тому дитяче сприйняття зазвичай характеризують як «безпосереднє», «чисте», тому що в цей період відносини константності-аконстантності ще нестійкі. Віра дитини в чаклунство, у те, що Лускунчик перетвориться на Принца, завжди є в нашій повсякденності, але ми, дорослі, його вже не помічаємо. А десь зовсім поруч живуть Попелюшки та Принци, і їхні мрії здійснюються.

Лялька-образ – це важливий елемент у розвитку кожної дитини, тому що образ «ляльки-персонажа» повторює людину не

тільки зовнішню, а й внутрішню. На рис. 2 ведуть діалог під час новорічної вистави Добра Фея і Стара Шапокляк, два зовсім протилежних лялькових образи. І підліток, входячи в художній образ, виявляє здібність виразити себе, задовольняючи при цьому сильну потребу в художньому самовираженні. Молодші підлітки знаходять глибоке задоволення в тому, що їхня думка живе у світі казкових образів. Перевтілюючись у казковий образ, вони кожного разу відкривають у цьому образі щось нове.

Припущення В. Дранкова [7] про те, що в природі художнього таланту міститься взаємодія різноманітних видів мистецтв, пояснюється автором тим, що на різних етапах творчого процесу необхідні різні види здібностей, що відповідають по суті всім видам мистецтва.

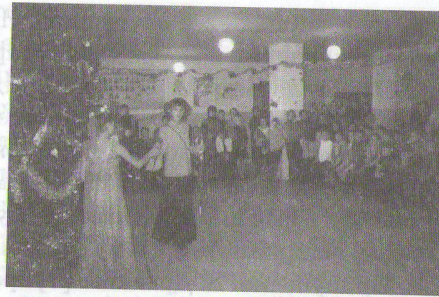
Наприклад, щоб «вжитися» в образ Зайчика, Лисички чи Жабки, (див. рис. 3) підліткові необхідні акторські здібності. Показати індивідуальну експресію характеру, зробити композицію малюнка, не побачивши персонажа очима художника, неможливо. Тому однією з вимог дитячого Міжнародного конкурсу з англійської мови «GOOD LUCK!» і є відображення «свого» персонажа, тобто казкового образу, художніми засобами (див. рис. 4).

Підсумовуючи сказане, можна констатувати, що критеріями музичної, художньої, театральної, лінгвістичної обдарованості можуть бути раніше приховані й виявлені здібності в підлітків до інших видів мистецтва.

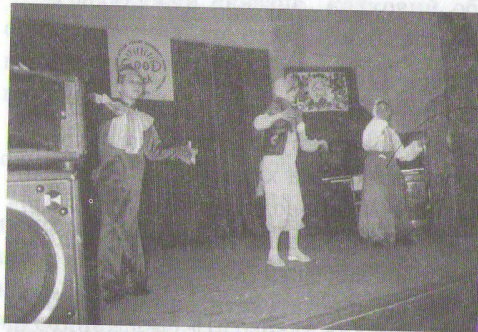
1. Енциклопедія освіти / Акад.пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Психологія одареності дітей і подросток / Под ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Изд. центр «Академия», 1996. – 416 с.
3. Кравцова І. А. Критерії добору української народної казки у початковій школі // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. пр. / Гол. ред. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – Вип. 20. – 448 с.
4. Емельянов Ю. Н. Социально-психологическое проектирование в педагогике // Вопросы психологии. – 1088. – № 1. – С. 22–25.
5. Сапогова Е. Е. Соотношение частей и целого как один из возможных механизмов детского воображения // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 14–17.
6. Нечаяк С. П. Латинська мова для юридичних факультетів: Навч. посіб. – К.: КНЕУ. – 2006. – 204 с.

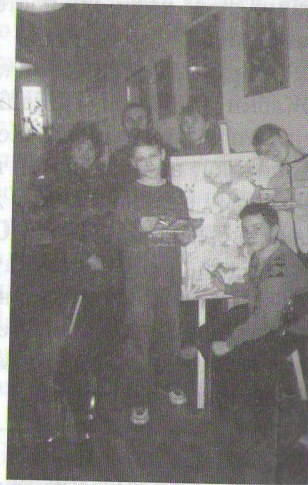
1

2

3

4

Любов Попова

Методи і принципи народного виховання й українська народна іграшка та їхня інтеграція у вальдорфську освітню систему

Крилата фраза «нове – давно забуте старе» знайшла своє втілення й у новітній системі виховання підрастаючого покоління. Ми купуємо за великі кошти ліцензії закордонних дошкільних і шкільних освітніх програм, упроваджуємо їх у життя, а тоді з подивом констатуємо: це вже було! Якщо відкинути все словесне нашарування й подивитись тільки на «голі» факти, то вальдорфська система виховання – аналог народної системи, у тому числі й нашої, української!

- родинність, різновіковість;
- вихователь, як приклад і образ старшої (сестри/матері/бабусі);
- принцип: «роби як я», ненав'язливе навчання у процесі спільної праці/гри;
- обрядовість, знайомство з народною піснею, фольклором тощо;
- природність у побуті (посуд, меблі, обладнання, іграшки, забавки).

Щодо цього важливим є залучення батьків до співпраці, наприклад у «День татуса», коли батько і дитина разом виготовляють з деревини лопаточки-совочки для піску, ремонтують іграшки, меблі, лагодять чи встановлюють обладнання, – це той момент, коли дитина із захопленням «допомагає» й пишається як батьком, так і, власне, собою. Такий підхід у виховному процесі, крім набуття певних знань і навичок, сприяє згуртованості сім'ї, взаєморозумінню, поліпшує загальну атмосферу, відновлює довір'я і зміцнює родинний зв'язок – «батьки-діти».

Процеси гри, праці, відпочинку, прогулянки, відхід до сну супроводжуються тихими наспівами (залежно від ситуації),